

ФОЛЬКЛОРИЗМ ЯК ЯВИЩЕ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Садовенко

Світлана Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доктор філології (PhD), старший науковий співробітник, доцент, професор НАКККиМ

Садовенко

Светлана Николаевна

кандидат педагогических наук, доктор филологии (PhD), старший научный сотрудник, доцент, профессор НАРККиИ

Sadovenko

Svitlana

PhD in philology, senior research fellow, assistant professor in National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

***Анотація.** У статті здійснено культурологічний аналіз поняття фольклоризму як явища художньої культури через усвідомлення його історичної парадигми, загальних особливостей, основних тенденцій розвитку та впливу на процеси культуротворення. Окреслені якості та властивості типологічних форм явища, що розглядається. Показано, що визначення фольклоризму як вторинної або похідної форми культури вживається у такому значенні виключно стосовно фольклору. Фольклоризм, вторинний щодо фольклору, є первинним, унікальним і самостійним за значущістю явищем художньої культури. Доведено, що тема є актуальною, потребує спеціальної дослідницької уваги і подальших наукових пошуків у культурологічній думці.*

***Ключові слова:** фольклоризм, фольклор, українська народна художня культура, нова фольклорна хвиля, неofольклоризм.*

***Постановка проблеми та її актуальність.** В. М. Жирмунський у передмові до першого тому “Історії російської фольклористики” М. К. Азадовського ще у 1958 р. визначив фольклоризм як широке суспільне явище, пов’язане з “боротьбою навколо тлумачення і використання фольклору в побуті, літературі і культурі” [1]. У науковий обіг термін “фольклоризм”, запропонований ХІХ ст. П. Себійо, був пов’язаний з освоєнням фольклору в різних видах культури та вживався поряд із спорідненими термінами, зокрема, “вторинне життя”, “вторинний фольклор” [25]. “Фольклоризм” є вторинним буттям фольклору й в інших функціональних умовах, зокрема, у свідомому й цілеспрямованому використанні або цитуванні фольклору професійними митцями. Адже невичерпним джерелом натхнення професійних митців були і залишаються народні пісні, міфи, казки, легенди, прислів’я, інші фольклорні форми. Запозичення з національних джерел, глибинне проникнення в національну психіку сприяє створенню митцями художніх форм, наближених до національних [4].*

Проте, як зауважує К. Чистов, “термін «вторинні форми» не означає форми другорядні або фальсифіковані. Вони настільки ж природні та історично неминучі, як і форми “первинні”, тобто як такі, що виникли в результаті безперервного розвитку традицій, що кореняться в давніх архаїчних шарах людської історії” [20, 39]. Відтак, визначення фольклоризму як вторинної або похідної форми культури, вживається у такому значенні виключно стосовно до фольклору. Фольклоризм, вторинний щодо фольклору, є явищем первинним, унікальним.

Попри те, що природі фольклоризму присвячено наукові розвідки в історичному, естетичному, соціологічному, семіотичному та інших напрямках, дослідження фольклоризму як явища художньої культури та самостійної за своєю значущістю і розмахом царини, з властивими їм класифікаціями й типологічними системами, залишається **актуальною** темою, що потребує спеціальної дослідницької уваги і нових пошуків у культурологічній думці.

Метою статті є дослідження сутності поняття фольклоризму як явища художньої культури, окреслення ознак і властивостей його типологічних форм.

Аналіз досліджень. У 20-х роках ХХ ст. явище фольклоризму в радянській музиці розглядалося в межах більш широкої категорії — народності, де загальноприйнятною виступала ідея створення нової культури, доступної широким масам. Проте питання про шляхи реалізації цієї ідеї пильнувалося з боку держави і було дуже суперечливим. До початку 1930-х радянських років проблема “композитор — фольклор” зазнала деформації, оскільки поняття класовості почало переборюватися поняттями “національне” та “народне”. “Музичну культуру ХХ ст. можна і слід розглядати як прояв діалектики загального і особливого на чітко виражених класово-ідеологічних основах міжнаціональних взаємин”, — наголошував І. Ляшенко у своїх нарисах [15, 3].

Попри те, що протягом 1920-х років тривала активна збиральницька і не менш активна видавнича діяльність у галузі фольклористики (зокрема, у 1922 році вийшли у світ “Українські народні мелодії”, зібрані К. Квіткою, де було вміщено 743 пісенних зразки українських пісень [12]), радянські вчені в 1930–1980-х роках, відійшовши від розширеного тлумачення фольклоризму, що накреслювалося в науці, обмежилися “фольклорними інтересами письменників” (формула М. К. Азодовського) і літературних критиків [1; 2; 3]. Термін “фольклоризм” був відсутній у радянських енциклопедичних словниках і з’явився вперше лише в додатковому, дев’ятому, томі Короткої літературної енциклопедії (1978). Настільки тривале однобічне висвітлення проблеми було наслідком пануючого вузького, літературно-центричного сприйняття фольклору як “мистецтва усного слова”.

У 70-х роках минулого століття було наголошено на потребі актуалізації питань народності

культури. Проте шляхів вирішення цієї проблеми запропоновано не було. Обмежувальні тенденції, що діяли на той час, постійно проявлялися в теорії й творчості митців, залишаючи вирішення актуальної проблеми на рівні декларації. На щабель концептуальних узагальнень поставлене питання вийшло в 1970–1980-х роках. Зокрема, у 1970-х роках в теоретичному аспекті проблему було заявлено в кандидатській дисертації Л. Христіансен “Певні риси народного і національного в радянській музиці 50-60-х років і “нова фольклорна хвиля” та проблемній статті “Зі спостережень над творчістю композиторів “Нової фольклорної хвилі” [11].

У 1982 р. захищено кандидатську дисертацію К. Страшникової з проблеми народності музичного мистецтва, де автором визначено кілька методологічних рівнів поняття “народність” і досліджено низку питань конкретного естетичного втілення народності у сфері професійного мистецтва [17].

У 1987 р. вийшов естетико-публіцистичний нарис Н. Шахназарової “Проблема народності в радянському музичному мистецтві на сучасному етапі”. У праці розглядається категорія народності в історичній еволюції й у зв’язку з процесами, що відбувалися в радянській культурі [22].

У 1970–1990-х роках проблема фольклоризму привертала до себе увагу періодично. До неї звернулися, зокрема, Ю. Цибульська в статті “Фольклоризм” у музиці Шимановського” [19], Л. Христіансен у статті “Ладові системи в фольклоризмі ХХ сторіччя” [14]. У працях цих та інших дослідників поступово накопичувався теоретичний матеріал з осмислення явища, що на той час потужно проявилось в композиторській практиці. Про форми існування фольклору в новій для нього контекстній ситуації, естетичні функції фольклору як елемента сучасної культури, що репрезентує національно-характерне в ній, йшлося в статті Г. Орджонікідзе “Про діалектику національного й інтернаціонального”. У публікації висловлено важливу думку методологічного характеру, а саме: “Давні культурні елементи самі по собі ні про що не говорять, якщо вони не пов’язані з новим суспільним досвідом. І легко уявити, як значно повинно їх трансформувати, психологічно “навантажити”, щоб наблизити до нашого часу” [16].

Такої самої думки дотримується А. Клотиньш в статті “Естетика прочитання фольклору”: “Фольклор живе повноцінним життям у професійній

творчості тоді, коли узгоджується з інтонаційним фондом свого часу” [13]. Ці висновки відбивають погляд на явище сучасного фольклоризму і мають принципове значення для його подальшого розвитку та впливу на процеси культуротворення.

Суттєві зрушення в період перебудови у 80-х роках ХХ ст. спричинили емпіричні пошуки змін у художньому житті та вихід у світ фундаментальних досліджень мистецтва в Україні, заснованих на статистичних матеріалах і присвячених, зокрема, розкриттю соціального статусу і призначення мистецтва (О. Лановенко), аналізу системи його функціонування й розвитку (О. Семашко), визначенню взаємозв'язку мистецтва й ціннісних орієнтацій особистості (Р. Шульга), розгляду українського народного мистецтва як чинника збереження національних цінностей (С. Грица, В. Гусєв, І. Земцовський, М. Дмитренко, А. Іваницький, І. Ляшенко та ін.) тощо.

Повсякчас виникала потреба виробленні єдиної термінології та єдиного понятєвого апарату. На початку 1980-х років виходить праця І. Земцовського, у передмові якої проголошено завдання: “Прийшов час створення теорії, націленої на обґрунтування найважливішої проблеми: про розвиток і побутування традицій фольклору в професійній творчості ХХ століття” [9]. Автор акцентував не тому, що “фольклор як явище не тільки мистецтва, а й життя відкривається в такий широті, в такому багатстві та багатобарвності, що кожен музикант знайде в ньому щось своє, особливо близьке його особистій художній натурі. Фольклор — багатівікова, мільйоновуста лабораторія-кузня художнього втілення народного характеру, народних ідеалів, національного стилю. Фольклор — велике мистецтво і тому велика, вічно жива школа. Сучасне мистецтво отримало можливість широкого спілкування з народною творчістю. В результаті такого спілкування виникають і будуть виникати найрізноманітніші опуси — від творів, лише асоціативно родинних фольклору, до таких, в яких автори шукають конкретних шляхів усвідомлення стихійної майстерності фольклору” [9]. Актуалізація явища, однак, не зустріла на той час адекватного відгуку дослідників, залишивши цю проблему актуальною донині.

У 1990-х роках минулого століття відбулося поглиблення вивчення синтезу соціоестетичного та соціологічного аналізу (В. Мазєпа, К. Шудря,

Р. Шульга). Досліджується соціологія мистецтва в структурі міжпредметних зв'язків (В. Гриб), розкривається зміст формування художньої культури та риси складання нової соціально-художньої реальності в емпіричному матеріалі, визначаються особливості соціології естетичного виховання, соціологічні виміри художньої культури в системі дозвілля, інституціоналізуються різновиди дослідження мистецтва, театру, літератури.

Дослідження фольклоризму дотепер залишаються представленими недостатньою кількістю праць, актуалізуючи підняту у статті проблему.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Становлення фольклоризму як творчого напрямку приходиться на другу половину ХІХ ст. В цей період у творчості кучкістів, пізніше — І. Стравінського, в інших національних культурах (Е. Гріг, Я. Сібеліус, І. Альбеніс, Е. Гранадос і М. де Фалья, Б. Барток і З. Кодай, Дж. Енеску, К. Шимановський) спостерігається активний, “свідомий” прояв інтересу до фольклору, й не тільки до власного, а й позаєвропейського. Фольклор стає могутнім фактором інтонаційного відновлення, сприяє реорганізації традиційної композиційної системи, розширяє змістовні обрії музики. Усе це дає підставу розглядати фольклоризм у ряді впливових творчих напрямів, течій конкретного історичного періоду.

В історії української культури 1920–1980-х років ХХ ст. існували артефакти, котрі поза зв'язком із радянською системою не піддаються об'єктивній оцінці. Увагу до проблеми проявила українська фольклористика, досліджуючи процеси вторинного буття фольклору в сучасній українській народній художній культурі. Побутування фольклору у формах клубної самодіяльності, на сцені, у репертуарі народних хорів визначається як вид сучасного фольклоризму. Теоретичне узагальнення названих процесів міститься у статті І. Земцовського “Про сучасний фольклоризм”, де фольклоризм класифікується за *п'ятьма основними сферами його прояву*. Серед них визначається, передусім, “фольклор у професійній художній творчості усіх видів”, а далі “фольклор у науці і педагогіці; фольклор на сцені; фольклор на фестивалі і святі (включаючи нові обряди); фольклор і засоби масової комунікації (включаючи грамплатівки і рекламу)”. І. Земцовський наголошує, що головна дискусійна проблема полягає “не стільки в більш-менш схематичній класифікації форм і видів фольклоризму,

скільки в оцінці сутності його проявів, у змістовній, якісній стороні цього складного і строкастого феномену” [10]. У статті висновується: “Подальший поділ кожної зі сфер сучасного фольклоризму можливий за різними ознаками, з яких найважливішим уявляється поділ за вторгнення в реальні процеси справжнього фольклору” [10].

Визначення фольклоризму має двоступеневу структуру і відбиває широке й вузьке (спеціалізоване) тлумачення терміна в галузі народної художньої культури. На макрорівні фольклоризм імовірно тлумачити як явище української народної художньої культури зі специфічним методом підходу до фольклору. Більш вузьке, спеціалізоване його визначення пояснює фольклоризм як феномен культури в його індивідуальному перетворенні. У цьому сенсі фольклоризм тлумачиться як особливий феномен, породжений у результаті взаємодії народної і професійної художніх систем, що представляє втілений у художньому творі індивідуально неповторний образ бачення світу митцем. “Мистецтво минулого неможливо імплантувати в сучасну культуру. Фольклорні елементи в ній стають плідними тільки тоді, коли вони не просто повторюються, а знову переживаються і відкриваються”, — слушно зауважує С. Грица [18, 330].

“Вторинне” побутування творів усної творчості народу нині можна простежити як тематичний матеріал творів професійної музичної творчості та як “автономне” їх існування в сучасній багатоманітній естраді. Попри те, що ці напрямки функціонування фольклорних творів нині досліджені досить змістовно, проте недостатньо опрацьованих випадків у вторинному прояві фольклорних джерел ще трапляється чимало. У цьому сенсі більшу міру творчого осяяння спостерігаємо в другій іпостасі побутування фольклорного матеріалу, тобто в сучасному його сценічному втіленні — у репертуарах окремих виконавців, фольклорних ансамблів тощо. “Враховуючи “внутрішньожиттєвість” і “внутрішньоситуативність” фольклору, можна помітити, що з виходом його на сцену багато чого в ньому втрачається, притлумлюється, переусвідомлюється, залишається осторонь. Актуалізуючись, він що раз репрезентує себе в новій якості, в більш або менш оновленому вигляді, будучи адаптованим до конкретної життєвої ситуації, до конкретного психологічного стану виконавця. В цілому ж, подібно до мови, перебуває в стані безперервної зміни, в

стані безперервного становлення” [цит. за 18, 327]. Отже, виходячи на сцену, на рівень масової комунікації, фольклор, народна пісня набувають нових властивостей, відграють функцію *цитування фольклору* — переходу від однієї до іншої форми мистецтва. Відбувається “якісна зміна не виконавської манери, а життя фольклорного твору” [18, 328].

Однією з доволі розповсюджених форм фольклоризму у сучасній культурі є *стилізаторське відтворення фольклору*. Фольклор, ставши матеріалом для впровадження сценічного задуму творчого колективу або його керівника, суттєво видозмінюється, демонструючи подеколи тільки зовнішні національно-репрезентативні ознаки. Такі тенденції, що склалися в царині побутування фольклору, найпростіше тлумачити як регрес народної культури [5]. Проте, на наш погляд, їх об’єктивно можна розглядати як закономірну зміну одного типу субкультури іншим її типом, що створює нові цінності. Тому фольклоризм у повному обсязі має стати предметом найпильнішої уваги, зокрема, звернення етнографічних колективів до автентичних форм фольклору, відродження архаїчних стилів, відновлення забутих традицій народної творчості, збереження фольклорного світосприйняття тощо.

У ХХ ст. одержали визначення провідні форми побутування фольклоризму: “фольклорний напрямок”, що з різною мірою активності, зі своїми піднесеними спадами пройшов через усе ХХ ст., а також “неофольклоризм” першого (початок ХХ ст.) та другого, кульмінаційного фольклорного напрямку ХХ ст. (“нова фольклорна хвиля”, 60–70-ті роки) потоків. Характерним для неофольклоризму є активне використання всього арсеналу сучасних технічних засобів, що виконують роль стимуляторів і каталізаторів оновленої музичної мови. Фольклор як стимулююча першооснова є найважливішою складовою фольклоризму. Наголосимо, що зв’язок з фольклором може бути явним або ледь відчутним. Природний прояв фольклоризму розкривається на рівні мовної системи. Більш складне його переломлення віднаходимо в типі образності, сюжеті, структуроутворенні творів, а також на рівні ідей і змісту у творчості “нефольклорних” композиторів (В. Зубицький, В. Сильвестров, М. Скорик та ін.).

Фольклоризм класифікується за такими категоріями:

1) фольклоризм історичний (певного періоду, художнього напрямку, процесу),

2) фольклоризм соціальний (певної соціальної системи);

3) фольклоризм національний (український, німецький тощо);

4) фольклоризм за видами мистецтва (літературний, музичний тощо);

5) фольклоризм авторський (фольклоризм Г. Гаврилець, В. Зубицького, М. Скорика та ін.).

Такий поділ фольклоризму відбиває багаторівневу його класифікацію та зв'язок з історичним і культурним контекстом.

Додаткового коментаря потребує категорія “соціальний фольклоризм”. Протягом попередніх десятиліть, зокрема в радянському культурологічному знанні, побутував розподіл “соціального фольклоризму” за політичною ознакою на “соціалістичний” і “буржуазний”. Нині не має сенсу щодо такого розподілу. Втім, “прихильність” явища фольклоризму до тієї чи іншої спільноти має місце [6]

Еволюція фольклоризму не була прямолінійною (від простого, “наївного наслідування”, до складних його форм). На всіх історичних етапах існували різні типи фольклоризму, хоча, звичайно, певні тенденції переважали, створюючи “фольклорну” подобу часу [8]. Поняття “фольклоризму” того часу використовувалося в метафоричному сенсі або як абстрактна структурна одиниця.

Варто розрізняти комерційний фольклоризм, як елемент “індустрії туризму” та як явище сучасної масової культури (негативно оцінюваний авторитетними вченими) і, з іншого боку — продуктивні форми справді творчого фольклоризму як органічний процес адаптації, трансформації і репродукції фольклору в культурі сучасного суспільства, що зауважено чеськими і словацькими вченими (О. Сироватка, М. Лещак, С. Швєглак), угорським теоретиком (В. Фойгт), німецьким істориком культури (Г. Штробах) та ін. [7; 9; 10; 23; 24]. Ці види фольклоризму — комерційний і творчий — виявляються в процесі відтворення свят карнавального типу, що робить їх актуальними для порівняльних культурологічних досліджень.

Ключовим елементом фольклоризму як артефакту фольклору, що акцентує увагу на соціальній організації різноманітних утілень фольклору у межах дозволя та аматорської сцени, є самодіяльна художня творчість. Як явище історико-культурного освоєння дійсності засобами мистецтва, невіддільний супутник і вагома частина духовної культури

народу, остання задовольняє різноманітні потреби сучасної людини, зокрема, у самовираженні, задоволенні художньо-естетичних запитів, долученні до культурних цінностей свого народу. Народний талант у сучасних умовах — це не екзотичний феномен чи сублімат національного духу, а творче обличчя, типологічно тотожне професійному поету чи композитору, талант, що заявив свої права на участь у загальному культурному процесі і потребує активної творчої підтримки.

У XXI ст. фольклоризм переживає перехідний етап, стаючи функціональною частиною сучасної культури. Відбувається свідоме освоєння і активне використання фольклору на концертній естраді, у репертуарі ансамблів різних напрямів (напр., музичний колектив “Electro Folk Music Band KOLO DIY”, керівник — Павло Колодій), що успішно конкурують з поп-групами. Фольклорні ансамблі виступають у контакті з джаз- і рок-музикантами. Відомі, зокрема, спільні проекти гурту “Тар-Так” (лідер гурту Сашко Положинський) з фольклорними гуртами (зокрема, гурт “Туляй-город”). Популярні міжнародні та всеукраїнські фестивалі “Країна мрій”, “Рок-Січ”, “Шешори” та інші підтверджують широке використання українського фольклору фольк-рок-співаками. Під патронатом ЮНЕСКО і Міжнародної Ради Організацій Фестивалів Фольклору і Традиційних Мистецтв (CIOFF) в Україні проводиться п’ять Міжнародних фольклорних фестивалів: “Поліське літо з фольклором” (м. Луцьк), “Берегиня” (м. Луцьк), “Древлянські джерела” (м. Рівне), Слов’янський “Коляда” (м. Рівне), “Покуть” (м. Харків).

Варто зауважити, що фестиваль “Покуть” (м. Харків) є не тільки культурно-мистецьким заходом з демонстрацією культурних взаємин від носіїв традиції — виконавсько-дослідницьких гуртів до дитячих фольклорних колективів, а й науковим проектом, в рамках якого вже традиційним стало проведення щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції “Традиційна народна культура: збереження самотності в умовах глобалізації”.

Висновки. Проведений культурологічний аналіз через усвідомлення історичної парадигми фольклоризму, загальних особливостей, основних тенденцій розвитку та впливу на процеси культуротворення засвідчив, що фольклорні корені сучасних культур є життєздатними, володіють незмірним ва-

гомим потенціалом для вирішення актуальних проблем буття людини у XXI столітті.

У XXI ст. загальні процеси демократизації в українському суспільстві, пов'язані з соціальними змінами, викликали тенденцію популяризації народного музичного мистецтва, звертання до фольклору як носія народного та національного первня. У композиторській практиці проявилася тенденція обробки-реставрації народної пісні, так званий етнографічний тип фольклоризму. Сучасні композиторські практики, що спираються на фольклор, затверджують норми модерного мислення, розширяють стильові й образні рубікони музичного мистецтва. Фольклоризм як структурна складова української народної художньої культури з численними її проявами та як творчий метод і спосіб оволодіння фольклором, що має історичне підґрунтя, утворившись у результаті індивідуальної творчості, пройшовши крізь сторіччя, синхронізувався, як і у кожен історичний період, з потребами й запитами часу. Основні типи фольклоризму зберігалися в різні історичні періоди, однак кожен час надавав своїх переваг, обирав супутні прийоми, методи роботи з фольклорним матеріалом. Добір цих матеріалів

диктували панівні естетичні норми та авторські індивідуально-творчі настанови.

У нових умовах виникає неоднозначне сприйняття українського фольклору, як носія етнічної пам'яті, засобу збереження автентичних традицій і забезпечення їх спадкоємності. Перед сучасною людиною актуальними постають питання щодо поєднання відпочинку з процесами пізнання надбань культурної спадщини, можливостями самовираження навіть в оформленні за народними канонами і за участю власної художньої творчості естетично привабливого побуту. Фольклор, як і раніше, є одним із джерел художнього самовираження; його нове трактування здобуває найширше тлумачення.

Важливість культурологічної рецепції фольклоризму як явища художньої культури обумовлено необхідністю збереження і відтворення його ролі й місця в новій соціокультурній ситуації. Нові суспільні відносини “дозволяють подивитися на фольклор не стільки як на зникаючу форму колективного мистецтва минулого, скільки на прообраз реального досягнення більш цілісної художньої свідомості” [цит. за 21].

Література / References:

1. *Азадовский М.* История русской фольклористики [Текст: в 2-х т.] / Марк Константинович // Вст. ст. В. Жирмунского. — Т. 1. — М.: Учпедгиз, 1958. — 479 с.
2. *Азадовский М. К.* Фольклоризм Лермонтова / Марк Константинович Азадовский // Литературное наследство. — Т. 43–44. — М., 1941. — С. 227–262.
3. *Азадовский М.* Литература и фольклор: Очерки и этюды / Марк Константинович Азадовский. — Л.: Худ. литература, 1938. — 297 с.
4. *Гам Дж.* Фольклор: Підручник для збирачів народних вірувань та звичаїв / Зенон Кузеля (передне слово). — Б. м.: [б. в.], Б. р. — VII, 174 с. (Основний фонд, ВА629037).
5. *Грица С. Й.* Фольклор у просторі та часі: Вибрані статті / Софія Йосипівна Грица // Олег С. Смоляк (ред.). — Т.: Астон, 2000. — 228 с.
6. *Гунчик І. В.* Український оказіонально-обрядовий фольклор: структурно-функціональний аспект: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.07 / Гунчик Ігор Володимирович // Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2005. — 20 с.
7. *Гусев В. Е.* Фольклоризм как фактор становления национальных культур // Формирование национальных культур в странах Центральной и Юго-Восточной Европы / В. Е. Гусев // Сб.ст. — М., 1977.
8. *Дяків Володимир М.* “Фольклор чудес” у підрадянській Україні 1920-х років: [монографія] / НАН України; Інститут народознавства. — Л.: [Ін-т народознавства НАНУ], 2008. — 252 с.
9. *Земцовский И.* Фольклор и композитор / И. И. Земцовский // Музыка и современность. — Вып. 7 — 1971. — С. 211–220.
1. *Azadovskii M.* Istoriiia russkoi fol'kloristiki [Tekst: v 2-kh t.] / Mark Konstantinovich // Vst. st. V. Zhirmunskogo. — T. 1. — M.: Uchpedgiz, 1958. — 479 s.
2. *Azadovskii M. K.* Fol'klorizm Lermontova / Mark Konstantinovich Azadovskii // Literaturnoe nasledstvo. — T. 43–44. — M., 1941. — S. 227–262.
3. *Azadovskii M.* Literatura i fol'klor: Ocherki i etyudy / Mark Konstantinovich Azadovskii. — L.: Khud. literatura, 1938. — 297 s.
4. *Ham Dzh.* Folklor: Pidruchnyk dlia zbyrachiv narodnykh viruvan ta zvychaiv / Zenon Kuzelia (perednie slovo). — B. m.: [b. v.], B. r. — VII, 174 s. (Osnovnyi fond, VA629037).
5. *Hrytsa S. Y.* Folklor u prostori ta chasi: Vybrani statii / Sofiia Yosypivna Hrytsa // Oleh S. Smoliak (red.). — T.: Aston, 2000. — 228 s.
6. *Hunchyk I. V.* Ukrainskyi okazionalno-obriadovi folklor: strukturno-funktsionalnyi aspekt: Avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.01.07 / Hunchyk Ihor Volodymyrovych // Lvivskiyi natsionalnyi un-t im. Ivana Franka. — L., 2005. — 20 s.
7. *Gusev V. E.* Fol'klorizm kak faktor stanovleniia natsional'nykh kul'tur // Formirovaniie natsional'nykh kul'tur v stranakh Tsentral'noi i Iugo-Vostochnoi Evropy / V.E. Gusev // Sb.st. — M., 1977.
8. *Diakiv Volodimir M.* “Fol'klor chudes” u pidradians'kii Ukraïni 1920-kh rokov: [monografiia] / NAN Ukraïni; Institut narodoznavstva. — L.: [In-t narodoznavstva NANU], 2008. — 252 s.
9. *Zemtovskii I.* Fol'klor i kompozitor / I. I. Zemtovskii // Muzyka i sovremennost'. — Vyp. 7 — 1971. — S. 211–220.

10. Земцовский И. И. О современном фольклоризме / И. И. Земцовский // Традиционный фольклор в современной художественной жизни. — Сб. ст. — Л. : Музыка, Ленингр. отд-ние, 1984. — 174 с.
11. Иванова Лариса Павловна. Типология фольклоризма в русской музыке XX века : [диссертация ... доктора искусствоведения : 17.00.02] / Л. П. Иванова. — Санкт-Петербург, 2005. — 305 с.
12. Квітка К. Українські народні мелодії. — К. : Слово, 1922. [Квітка Климент Васильович. Українські народні мелодії=Ukrainian folk melodies / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України / Г. А. Скрипник (відп. ред.), Анатолій І. Іваницький (упоряд. та ред.) : Наукове видання. — К. : Поліграф Консалтинг, 2005. — 480 с. з нот.]
13. Клотыньш А. Эстетика прочтения фольклора / А. Клотыньш // Советская музыка. — 1972. — №2. — С. 16–23.
14. Кулапина О. И. Ладогармоническая система русского фольклора: категории и принципы организации : дис... д-ра искусствоведения : 17.00.02 / Кулапина Ольга Ивановна. — Саратов, 2006. — 305 с.
15. Ляшенко І. Ф. Українська радянська музика в системі соціалістичної культури: монографія / Іван Федорович Ляшенко. — К. : Музична Україна, 1984. — 206 с.
16. Орджоникидзе Г. О диалектике национального и интернационального / Г. Орджоникидзе // Сов. музыка. — 1975.— № 12.
17. Страшников К. Эстетические проблемы народности музыкального искусства // Вопросы музыковедения: Труды ГМПИ им. Гнесиных / К. Страшников. — Вып. 18. — М., 1976.
18. Українська художня культура: Навч. посібник / За ред. І. Ф. Ляшенка. — К. : Либідь, 1996. — 416 с.
19. Цибульская Ю. “Фольклоризм” в музыке Шимановского / Ю. Цибульская // Сов. музыка. — 1978. — № 7.
20. Чистов К. В. Традиционные и вторичные формы культуры // Расы и народы / К. В. Чистов. — М. : Наука, 1975. — 310 с.
21. Клотыньш А. Состояние традиционного фольклора и его роль в народной художественной культуре / А Клотыньш // Фольклорное наследие народов СССР и современность. — М., 1984. — С. 61–62.
22. Шахназарова Н. Г. Проблема народности в советском музыкальном искусстве на современном этапе / Н. Г. Шахназарова. — М. : Музыка, 1987. — 92 с.
23. Bausinger H. Folklorismus in Europa // Zeitschrift für Volkskunde. — 1969. — H. 9.
24. Moser H. Vom Folklorismus in Unserer Zeit // Zeitschrift für Volkskunde. — 1962. — H. 2.
25. Sidney Hartland E. “Obituary: Paul Sébillot “Folk-Lore”. Volume 29, 1918. — [Elektronii resurs]. — Режим доступу : <http://www.bretagne-racines.ac-rennes.fr/p220029M/paul.htm>
10. Zemtsovskii I. I. O sovremenom fol'klorizme / I. I. Zemtsovskii // Traditsionnyi fol'klor v sovremennoi khudozhestvennoi zhizni. — Sb. st. — L. : Muzyka, Leningr. otd-nie, 1984. — 174 s.
11. Ivanova Larisa Pavlovna. Tipologiya fol'klorizma v russkoi muzyke XX veka : [dissertatsiia ...doktora iskusstvovedeniia : 17.00.02] / L. P. Ivanova. — Sankt-Peterburg, 2005. — 305 s.
12. Kvitka K. Ukrain's'ki narodni melodii. — K. : Slovo, 1922. [Kvitka Kliment Vasil'ovich. Ukrain's'ki narodni melodii=Ukrainian folk melodies / Institut mistetstvoznavstva, fol'kloristiki ta etnologii im. M. T. Ril's'kogo NAN Ukraini / G. A. Skripnik (vidp. red.), Anatolii I. Ivanits'kii (uporiad. ta red.) : Naukove vidannia. — K. : Poligraf Konsalting, 2005. — 480 s. z not.]
13. Klotyn'sh A. Estetika procheniia fol'klora / A. Klotyn'sh // Sovetskaia muzyka. — 1972. — №2. — S. 16–23.
14. Kulapina O. I. Ladogarmonicheskaia sistema russkogo fol'klora: kategorii i printsipy organizatsii : kategorii i printsipy organizatsii : dis... d-ra iskusstvovedeniia : 17.00.02 / Kulapina Ol'ga Ivanovna. — Saratov, 2006. — 305 s.
15. Liashenko I. F. Ukrain's'ka radians'ka muzika v sistemii sotsialistichnoi kul'turi: monografiia / Ivan Fedorovich Liashenko. — K. : Muzichna Ukraina, 1984. — 206 s.
16. Ordzhonikidze G. O dialektike natsional'nogo i internatsional'nogo / G. Ordzhonikidze // Sov. muzyka. — 1975.— № 12.
17. Strashnikova K. Esteticheskie problemy narodnosti muzykal'nogo iskusstva // Voprosy muzykovedeniia: Trudy GMPI im. Gnesinykh / K. Strashnikova. — Vyp. 18. — M., 1976.
18. Ukrain's'ka khudozhnia kul'tura: Navch. posibnik / Za red. I. F. Liashenka. — K. : Libid', 1996. — 416 s.
19. Tsibul'skaia Yu. “Fol'klorizm” v muzyke Shimanovskogo / Yu. Tsibul'skaia // Sov. muzyka. — 1978. — № 7.
20. Chistov K. V. Traditsionnye i vtorichnye formy kul'tury // Rasy i narody / K. V. Chistov. — M. : Nauka, 1975. — 310 s.
21. Klotyn'sh A. Sostoianie traditsionnogo fol'klora i ego rol' v narodnoi khudozhestvennoi kul'ture / A Klotyn'sh // Fol'klornoe nasledie narodov SSSR i sovremennost'. — M., 1984. — S. 61–62.
22. Shakhnazarova N. G. Problema narodnosti v sovetskom muzykal'nom iskusstve na sovremenom etape / N. G. Shakhnazarova. — M. : Muzyka, 1987. — 92 s.
23. Bausinger H. Folklorismus in Europa // Zeitschrift für Volkskunde. — 1969. — H. 9.
24. Moser H. Vom Folklorismus in Unserer Zeit // Zeitschrift für Volkskunde. — 1962. — H. 2.
25. Sidney Hartland E. “Obituary: Paul Sébillot “Folk-Lore”. Volume 29, 1918. — [Elektronii resurs]. — Rezhim dostupu : <http://www.bretagne-racines.ac-rennes.fr/p220029M/paul.htm>

Садовенко Светлана Николаевна

Фольклоризм как явление художественной культуры

Аннотация. В статье осуществляется культурологический анализ сущности понятия фольклоризма как явления художественной культуры через осознание его исторической парадигмы, общих особенностей, основных тенденций развития и влияния на процессы культуротворчества. Определяются качества и свойства типологических форм рассматриваемого явления. Показано, что определение фольклоризма как вторичной или производной формы культуры употребляется в таком значении исключительно по отношению к фольклору. Вторичный к фольклору, фольклоризм является первичным, уникальным, самостоятельным по значимости явлением художественной культуры. Доказывается, что рассматриваемая тема является актуальной, требует специального исследовательского внимания и дальнейших научных поисков в культурологической мысли.

Ключевые слова: фольклоризм, фольклор, украинская народная художественная культура, новая фольклорная волна, неофольклоризм.

Sadovenko Svitlana
Folklorism as the Phenomenon of Artistic Culture

Summary. *The article carries out cultural analysis of the essence of the concept of folklorism as a phenomenon of artistic culture through the understanding of its historical paradigm, the general features of the main trends of development and influence on the processes of cultural creativity, determines the quality and properties of the phenomenon of typological forms.*

It is shown that the definition of folklorism as secondary or derivative forms of culture is used in this sense only in relation to folklore. Secondary to folklore, folklorism is primary, unique, independent phenomenon of the importance of culture. It is proved that the topic under consideration is relevant, requires special attention to research and further research in the cultural thought.

Folklorism — the structural component of the Ukrainian folk art culture with its numerous manifestations. Folklorism as a creative way to mastering method and folklore has a historical background. Formed as a result of individual creativity, passing through centuries in each historical period synchronized with the needs and demands of time. The main types of folklore were stored in different historical periods, but each time have their advantages chose attendant techniques, methods of work with folk material. The selection of these materials is dictated by the prevailing aesthetic norms and copyrights of individual creative installation.

At the beginning of the XXI century the general democratization processes in the Ukrainian society, associated with the presentiment of future social changes brought about by the tendency to popularize the musical art, an appeal to the folklore as a national carrier, national origin. In practice, the composer tended processing, restoration of folk songs, the so-called ethnographic type of folklore.

However, compositional experiments were based on folklore; they stated norms of modern thinking, expanded and imaginative style of Rubicon music.

The above analysis of cultural awareness through historical paradigm of folklore, common features of the main trends of development and influence on the processes of cultural creativity shows that the folk roots of modern cultures live and possess immeasurable power potential for solving urgent problems of human existence in the XXI century.

New public relations “for the first time make it possible to look at the folklore, not as a vanishing form of collective art of the past, but as the real prototype of achieving a more holistic artistic consciousness”.

Key words: *folklorizm, folklore, Ukrainian folk art culture, a new folk wave, neofolklorism.*